

POIMENOVALNI TIPI KOT IDENTIFIKACIJSKI DEJAVNIK SLOVENSKEGA JEZIKOVNEGA PROSTORA

V prispevku je obravnavana imenska osnova *breg* kot poimenovalna sestavina v lastnoimenskem gradivu slovenskega jezikovnega prostora. Beseda *breg* je splošno slovanska in splošno slovenska. Ker se pojavlja kot arheološki toponim, se uvršča med najstarejšo plast besed, s katerimi so Slovenci ob naselitvi slovenskega jezikovnega prostora poimenovali naravne danosti; njen prvotni pomen je 'pas zemlje, ki loči kopno od vode', preneseni pa 'pobočje' in 'hrib'. V zemljepisnih imenih se kažejo vsi trije pomeni, v strokovnem geografskem izrazju pa se uveljavlja samo prvi. V zgodovinskih zapisih se ime pojavlja od 11. stoletja dalje, vendar pri njegovem navajanju vsi viri niso enako dosledni, tako da po njih ni mogoče zanesljivo spremljati niti pomenskega razvoja besede niti časovnih okvirov njenega širjenja. Če upoštevamo ob toponimiji tudi mikrotoponimijo, je njena razširjenost precej enakomerna. Povečana gostota se izkazuje na Goričkem, kjer je tako poimenovanje lahko spodbujala naravna oblikovanost tal, časovno omejena in enotna naselitev pa je bila pri tem verjetno odločujoča. Izimenske zveze tipa *Lucijin breg/Breg* so za Goričko značilne veliko bolj kot za druga območja slovenskega jezikovnega prostora. Skladenjsko so enake zvezam *Latkova vas*, zato oboje pomenijo poimenovalni tip najstarejše kolonizacije (z osnovo *breg* tudi panonizem na besednozvezni skladijski ravni). Ta je bila v Pomurju zaradi zgodovinsko pogojenih razmer kasnejša kot drugod na Slovenskem. Glede na še druge jezikovne posebnosti, ki se kažejo v poimenovalnih tipih Goričkega, je mogoče ugotoviti precejšnjo raznorodnost jezikovnih prvin in s tem naselitvenih tokov; ti so šele na tem prostoru v stoletja trajajočem razvoju doživeli svojo novo etno- in lingvogenezo.

UVOD

1.1 "Imena imajo nekaj prednosti pred besedami. Po navadi so bolj konservativna kakor besede ter predstavljajo ostank neke starejše razvojne dobe jezika. Geografska imena pa ostanejo celo navezana na kraj, kjer so bila dana." (Bezljaj 1967: 80.) To so dejstva, zaradi katerih je imenoslovje posebno cenjeno pri raziskovanju tistih obdobij ali območij, za katera primanjkuje verodostojnih pisnih ali materialnih virov in drugih podatkov. Zato tako zgodovinarji, arheologi kot tudi etnologi radi posegajo po njegovih izsledkih in se ukvarjajo z njim kot s svojo pomožno vedo.¹ Bezljaj pa je tudi zapisal, da je slovansko imensko gradivo še preslabo obdelano, nedostopno v kvalitetnih znanstvenih izdajah in zaradi tega na njegovi osnovi ni mogoče izreči kakršnih koli zanesljivih ugotovitev.² Te misli so bile zapisane sredi šestdesetih let; vprašanje, ki se ob njih kar nekako samo od sebe zastavlja, pa je: Kaj je glede na dosežke slovenske jezikoslovne, arheološke in zgodovinske znanosti v zadnjih desetletjih na tem področju mogoče narediti danes, nekaj manj kot pol stoletja pozneje.

1.2 Pričujoči prispevek je poskus obravnave poimenovalne osnove *breg*. Zaradi pomanjkanja širšega gradiva je omejen le na slovenski jezikovni prostor, zaradi želje po celovitem prikazu problematike pa interdisciplinarno naravnano, tako da so poleg jezikoslovnih spoznanj v njem upoštevani tudi podatki, ki jih dajejo arheologija, geografija in zgodovina.³ Sodi v okvir raziskav s področja zemljepisnega jezikoslovja. Njegov predmet je pomenska, besedotvorna, oblikoslovna in skladijska analiza poimenovalne osnove *breg* v slovenskem jezikovnem prostoru.⁴

1.3 Prostorska razširjenost besednih in imenskih osnov na Slovenskem je bila doslej predmet več raziskav, vendar pri tem ni prišlo do ustreznega znanstvenega pristopa k ureditvi strokovnega izrazja, k njegovemu poenotenju in splošni uveljavljenosti. Tako se pravzaprav tudi v tem prispevku kaže izrazje kot šibka točka, ki bi jo bilo treba kar najhitreje odpraviti. Glede na današnje stanje razvitosti stroke bi bilo to tudi mogoče.

1.4 Pri raziskavi razširjenosti besedja v sicer enotnem jezikovnem prostoru se pokaže, da navadno prihaja do večjih

1 Prim. npr. naslednje: "Naša krajevna imena so bogata, vendar še premalo izčrpan vir za zgodovino kolonizacije na slovenskih tleh. Iz množine krajevnih imen te vrste sem izbral tista, ki so povezana z označbo vas oziroma selo. Želel sem ob njih preizkusiti in pokazati, kaj nam ta po številu močna skupina naših toponimov more povedati za zgodovino zlasti starejše slovenske naselitve in naseljevanja." (Kos 1966: 20); "Toponomastika se tudi v arheologiji uveljavlja in zavzema zaradi svoje pomembnosti v okviru splošne toponomastike posebno mesto kot 'arheološka toponomastika'." (Truhlar 1979: 498).

2 Večkrat v svojih delih, med drugim tudi v Bezljaj 1955: 3.

3 Za ta področja so mi ljubeznivo pomagali z nasveti in gradivom sodelavci ZRC-ja, A. Dolenc-Vičič, D. Mihelič in D. Perko; usem se pristočno zahvaljujem.

4 Za območje Pohorja je osnovna raziskava že narejena; prim. Jež 1995: 128-157.

ali manjših razlik bodisi samo na glasoslovni ravni,⁵ še večkrat pa na besedotvorni in pomenski; nemalokrat se uporabljajo nadomestne osnove, na kar so ljudje pravzaprav najbolj pozorni in raziskovalca na terenu najprej opozorijo. Z evidentiranjem posebnosti na kateri koli ravni se ugotavljajo areali določenih jezikovnih pojavov in tipologija njihovega pojavljanja. Za ponazoritev le nekaj primerov: za hišna imena se med drugimi uporabljajo oblike *Trpin*, *Trpini*, *Trpinovo*, *Pri Trpinih*, za terenska poimenovanja npr. *Brda*, *Brdje*, *Brdinje*, *Brdišče* itd. Sicer so vse našteje oblike splošno slovenske in tudi knjižne, vendar se v lastnoimenskem poimenovanju ne pojavljajo povsod z enako pogostostjo. O tem je pri nas veliko pisal Bezljaj, ki je vedno pritegoval tudi širše slovanske paralele, od neslovenistov pa še F. in M. Kos, H. Tuma, P. Blaznik, I. Zelko, R. Badjura idr. Ker ostaja naše jezikoslovje ob marsikaterem imenskem sklopu še vedno brez besed,⁶ ker nekateri manj jasni oz. raziskani elementi v procesu naseljevanja naših prednikov na današnjem slovenskem prostoru še vedno vzbujajo dvome in ker tudi naša kolonizacijska zgodovina prav tako ne daje odgovorov na vsa vprašanja, ki si jih zastavlja, se zdi raziskovanje na tem področju več kot smiselno.

2. IZHODIŠČA

2.1 Na sl. 1 je predstavljena razširjenost osnove *breg* v lastnoimenskem poimenovanju krajev, ledin, vzpetin, prede-

lov, voda ipd. na današnjem slovenskem jezikovnem prostoru (v Republiki Sloveniji, v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, kjer živijo pripadniki slovenske narodnosti, ter na obmejnih hrvaških območjih, ki jih zajema Atlas Slovenije). Vir za zemljepisni prikaz je Atlas Slovenije (dalje AS). Podatki iz drugih virov, ki se v razpravi še omenjajo, na sl. 1 niso upoštevani, da ne bi prišlo do navajanja imen po različnih merilih in s tem do podatkovnih nesorazmerij.

Iz slike je razvidna precej enakomerna razporeditev osnove *breg* na celotnem slovenskem jezikovnem območju, njena nekoliko večja zgoščenost v vzhodnem mejnem predelu s Hrvaško in zelo opazna v severovzhodnem delu RS na Goričkem; nekoliko manjša je v severozahodnem alpskem svetu. Namen analize ustreznega imenskega gradiva je ugotoviti vzroke take njegove razporeditve.

2.1 Jezikoslovno izhodišče. Za današnje slovensko *breg* je izhodiščna indoevropska oblika *bherg'ho- 'vzpetina, breg'. Beseda je splošno slovansko razširjena v pomenu 'ripa, colis'⁷ ali samo 'ripa' (npr. v ruščini) z ustrezniciami v vseh slovanskih jezikih, v nekaterih s pomensko razširitvijo.

Pomenska razplatenost v slovenščini je razvidna iz slovarjev. Pleteršnik navaja tri pomene: 1. 'das Ufer', 2. 'der Bergabhang', *bud breg* je 'starke Steigung', 3. 'ein (mäßiger) Berg'. Za današnje stanje sta v SSKJ nakazana dva pomena: "1. 'pas zemlje ob vodi' /.../ 2. 'nagnjen svet, strmina' /.../ postavil si je hišo na bregu *na bribu*; hiše v bregu *na pobočju* /.../' (SSKJ 1994, 64.). Kot je videti iz zgledov, vse-

Razširjenost poimenovalne osnove *breg* na slovenskem jezikovnem prostoru (po AS).

5 Prim. npr. besedo "čelo", za katero je F. Ramovš navedel kar 44 izgovornih variant (1995: 97-101).

6 Kolikor imamo do danes pregleda nad besednim in imenskim fondom v slovenščini, smemo računati, da je še najmanj okoli štiri tisoč besednih družin in imenskih osnov, ki še niso toliko raziskane, da bi jih lahko lingvistično zanesljivo določili (Bezljaj 1967: 84).

7 Gl. Kopečnj 1981.

buje druga pomenska skupina v bistvu dvoje: 'pobočje' in 'hrib'. - Izpeljanke so *brévec*, *bréžec*, *brežič*, *brežiček*, *brežúljek* ('griček, hribček'), *bregôvje*, *brežína*, *brežínica*, *bréznica*, *brežán*, *brežánka*, z zoološkega področja *bregôvnica*, *bregúlja* in *brežénka*, pridevniške *bregóvit*, *bréžen* in *bréžnat*, izpredložnozvezne *nabréžje*, *nabréžen*, *obrěžje*, *obrěžen*, *pobrěžje*, *pobrěžen*, *pobrěžnik*, *pibrěžje*, *pibrěžen*. Beseda je torej splošno slovensko razširjena z bogato razvito besedno družino.

Osnovni pomen izkazujejo tudi slovenski narečni slovarji, npr. F. Novak za beltinski prekmurški govor: *bréig* m. 'breg, hrib, gora'; *bregáče* f., mn. 'hribi, hribovje', I. Tominec za črnovrški dialekt *brég* 'strm svet', L. Karničar za obirsko narečje tropomensko v smislu Pleteršnikove rešitve, P. Weiss za zadrečki govor dvopomensko 'pas zemlje ob vodi' in 'nagnjen svet, strmina', za *brežno* 'nagnjeno, strmo'. Ker še nimamo narečnih slovarjev za vse slovenske narečne baze, kaj šele za govore, trenutno ni mogoče podati popolne slike narečnih pomenov za celotno slovensko jezikovno območje.

2.2 Geografsko izhodišče. Badjura navaja *breg* kot "občeslovansko tlopisno ime", ki ga ni mogoče prav natanko opredeliti, kakor tudi ne druge stopnje brežinske lestvice, ki se imenuje *strmina*. Ugotavlja, da je za nagnjen svet od 5 do 40° v ljudski geografiji največ imen, ker imajo ljudje z njim največ opraviti (njive, vinogradi, senožeti, gozdovi). Prvotni pomen osnove *breg* je bil najbrž *vodni breg*, od tod se je prenesel na *gorski breg*. Nato našteva manjšalnice, ki so take kot v SSKJ in pri Pleteršniku, zanimiva pa so prebivalska imena *Bregarji*, *Brežniki* in *Brežci*, *Zabrežnik* ter hišno ime *Podbrežnik* pred Logarsko dolino; *pobrežje* so daljše brežine vzdolž kake reke, *póbrež* pa strma stran, plat kakšne višave, hriba, kjer ni mogoče več orati. Krajevna imena s to osnovo so najpogostejša ob potokih in rekah, v gorah so redkejša (tam se namesto njih največ uporabljajo poimenovalne osnove *griva*, *reber*, *rebár*, *stran*, *stranica* idr.) (Badjura 1953: § 40). V Geografiji (Leksikoni Cankarjeve založbe) je *breg* 'pas zemlje, ki loči kopno od vode', sicer pa se nagnjena ploskev, ki loči dve različni višinski legi, imenuje *pobočje* ali *brežina*.

Glede na osnovno načelo pri določanju strokovnih izrazov, namreč, da morajo biti, če je le mogoče, enopomenski, je bila odločitev terminologa pravilna. Še posebej, ker je izbral za terminološki pomen tisto pomensko sestavino, ki je pri besedi *breg* prvotna in osnovna; pomen 'hrib' je pri tem zanemaril, ker bi sicer prišlo do nepotrebne sinonimije. Badjura se sicer s tako izbiro ni strinjal (Badjura 1953: § 40), toda v njegovem času merila za terminologijo očitno še niso bila dovolj izdelana. Vsakdo, ki se ukvarja z oblikovanjem strokovnega izrazja, pa ve, kako težko je uskladiti pomensko-izrazno plat terminov z ljudskim izrazjem, ki že stoletja živi med ljudmi in je na svoj način uveljavljeno.⁸

2.3 Zgodovinsko izhodišče. Zgodovinski viri dajejo raziskovalcu imenoslovja pomembne podatke, toda v večjem številu žal šele od 13. stoletja dalje, ko je bil slovenski

imenoslovni proces v glavnem že končan. Tako je mogoče poimenovanja zadnjih nekaj stoletij dovolj dobro rekonstruirati, za zgodnejša obdobja pa se je še vedno treba zadovoljiti z bolj ali manj verjetnimi domnevmami.

Znanstvene izdaje historične topografije do leta 1500⁹ navajajo v svojem gradivu tudi poimenovalno osnovo *breg*: *Nabrezi* (1050-1065), *Nabregs* (1251), *Obres* (1305) (vse po Bezljaj 1956/1: 82 in 1956/2: 57), *Bressnitz* (1367) (Blaznik 1986: 78), *na Brzebu* (1426) (Blaznik 1986: 64), *pod Bregam* (1452) (Blaznik 1986: 65). V srednjeveških dokumentih je ime *Breg* pisano navadno kot *Rain*, *Rayn*, *Rein*. Pojavljajo se tudi redki drugačni zapisi, ki kažejo zadrego zapisovalca: *Pregen*, *am Wrego*, *Kotyge yerden* (za Brežnico) (vse po Blaznik 1986: 64-65, 76-78) in še kaj, npr. *apud Vreisach za Breže*, *am Royn za Breg*, z levim določilom tudi *zem Willigem Rain*, *Hofrain* (cit. po Kos 1975: 42-45, 57). V Zelkovi historični topografiji za Prekmurje ni niti enega kraja s poimenovalno osnovo *breg*, kar je nenavadno glede na današnje stanje, izkazano v AS in prikazano na sl. 1.

Iz nekaj stoletij mlajših podatkov (leksikoni ali imeniki krajev, izdani na Dunaju od 1884 do 1918 po štetjih prebivalcev) je videti, da so imena že ustaljena: na Koroškem se imena s poimenovalno osnovo *breg* v glavnem navajajo kot *Berg*, zapisano *Breg* pa ima ob sebi nemško ustreznico (*Unterrain*, *Oberrain*, *Frög*, *Rain*). Za Primorsko se imena v glavnem navajajo brez drugojezične vzporednice (VII. Avstrijsko-ilirsko primorje): za okraj Kanal npr. *Strmi Breg*, *Robidni Breg*, *Breg* (zelo pogosto samostojno), za Tržaško tega imena viri ne navajajo, pač pa spet za Istro. Za Štajersko se na prvem mestu navaja nemška oblika: *Rann*, *Breg*; *Wreg*, *Breg*, redkeje za manjše kraje obratno ali samo slovensko brez nemške ustreznice, kadar je ni: *Breg* (Dorf, vas); *Rann*, *Breg*; *Nabregab* itd. Podobno velja za Kranjsko. Za okraj Murska Sobota so vsa imena pisana samo v nemški obliki (*Freiberg*, *Galberg*, *Grabenberg*, *Wachenberg*) brez ustreznice v slovenskem ali madžarskem jeziku.¹⁰

V Splošnem pregledu Dravske banovine so samo toponimi brez mikrotoponimov, in sicer imena občin, župnij ter krajev s pomembnejšimi uradi in pošto. Imen s poimenovalno osnovo *breg* je približno petdeset. Z Goričkega ni nobenega takega imena.

Z metodičnega stališča ostaja odprto vprašanje zajemanja imen: imeniki za Kranjsko, Goriško, Primorje in Istro navajajo v seznamih samo toponime, mikrotoponimi pa so dodani na koncu strani; za Štajersko in Prekmurje takih dodatkov ni, tako da si je mogoče razlagati sezname po občinah kot združene sezname toponimov in (vsaj delno) mikrotoponimov ali pa samo toponimov, pri čemer mikrotoponimi niso bili upoštevani. Na problem neprimerljivosti podatkov je opozoril že Zelko (1982: VIII).

2.4 Arheološko izhodišče. Z vidika arheologije je toponomastika ena izmed pomožnih ved, imenovana tudi arheološka toponomastika (Truhlar 1979: 498). Za arheologijo je pomembna predvsem zaradi tega, ker je mogoče na osnovi nekaterih krajevnih in ledinskih imen z veliko verjetnostjo predvideti obstoj arheoloških najdišč. Najizrazitejša takšna

8 Za ponazoritev težav, ki se pojavljajo pri usklajevanju ljudskega poimenovanja in strokovnega izrazja, prim. Gams 1995: 133.

9 Med najpomembnejšimi je vsekakor obsežen projekt *Historična topografija Slovenije*, 1. del: Ivan Zelko, *Prekmurje do leta 1500*; 2. del: Pavle Blaznik, *Slovenska Štajerska in jugoslovanski del Koroške do leta 1500*; 3. del: Milko Kos, *Gradivo za historično topografijo Slovenije (za Kranjsko do leta 1500)*.

10 V virih, ki so mi trenutno na razpolago, ni identifikacije zanje.

Razširjenost poimenovalne osnove breg kot arheološkega toponima (po Arheoloških najdiščih Slovenije).

imena (Truhlar 1979: 498 - *arheološki toponimi*) so npr. Gradišče, Groblje, Gomila, Žale, imena s poimenovalno osnovo *ajd*, *ajdovski*, z določilom *stari* itd. Mednje sodi po Truhlarjevem mnenju tudi poimenovalna osnova *breg*. Zanj navaja pet primerov: 1. *Breg* (Veliki Gaber, Novo mesto),¹¹ mikrotoponim *Požarnica*; 2. *Breg pri Litiji* (Litija, Ljubljana), mikrotoponim *Cvingar*; 3. *Breg* (Loka pri Zidanem Mostu, Trbovlje), mikrotoponima *Zagradec*, *Gradišče*; 4. *Breg* (Vinica, Črnomelj), mikrotoponim *Selce*; 5. *Breg pri Polzeli* (Polzela, Celje), mikrotoponima *Rojce*, *Podvin*.¹² V Arheoloških najdiščih so kot kraji arheoloških najdb omenjeni še drugi, npr. *Breg* (Celje), *Brege* (Leskovec pri Krškem), *Bregarjeva košenica* (Mihovo) itd. (sl. 2).

Truhlar našteva zemljepisno izrazje, ki je kot lastnoimensko poimenovanje pomembno za arheologijo: *Brdo*, *Breg*, *Dol*, *Gora*, *Grič*, *Grmada*, *Hom* (*Homec*, *Hum*, *Kum*), *Hrib*, *Kopa* ipd. V primerjavi z imeni arheoloških najdišč, izpeljanimi iz poimenovalne osnove *gradišče*, ki jih je več kot 200, je *breg* (s približno dvajsetimi pojavitvami) seveda veliko manj pomembno poimenovanje. Glede na ledinska imena v bližini, ki so v glavnem povednejša (npr. *Cernik*, *Cvinger*, *Pogorišče*, *Gradišče*), bi bilo mogoče celo reči, da ime *Breg* niti ne sodi med tiste besede, s katerimi so naši predniki poimenovali sledove prejšnjih kultur. Ker pa se vseeno dovolj pogosto (za arheološko statistično metodo) pojavlja kot kazalec arheoloških najdišč, to pomeni, da sodi ne glede na svojo pomensko povezanost s starejšimi kulturami v plast najstarejšega besedja, ki so ga naši predniki uporabljali

li za poimenovanje naravnih danosti (kot npr. *krčevina*, *laz*, *hrib*). Razporeditev teh krajev (kot arheoloških toponimov) razkriva njegovo sicer redko pojavnost, a hkrati razširjenost po vsem slovenskem ozemlju (v okviru RS). Nekoliko pogosteje se pojavlja v vzhodnem delu.

3. ANALIZA

3.1 Kot je videti na sl. 1 (po lastnoimenskem gradivu AS), je poimenovalna osnova *breg* na slovenskem jezikovnem prostoru precej enakomerno razširjena. Pogostejša je le na Goriškem (tj. v severnem delu Prekmurja), redkejša pa na Gorenjskem in sploh v visokogorskem svetu, kjer se za strma in skalnata pobočja uporabljajo drugi izrazi (prim. 2.2). Poleg tega je to območje veliko manj naseljeno, zato je tudi imen manj (po teoriji o principu poimenovanja kot o sociološki kategoriji). Na obmejnem hrvaškem ozemlju se pojavlja s približno enako pogostostjo, podobno tudi na avstrijskem, kjer živijo Slovenci (Koroška). Na vzhodnem in zahodnem obrobju je njegova gostota za malenkost večja kot v osrednjem delu. Na italijanskem in madžarskem državnem obmejnem prostoru, kjer živijo Slovenci, ga skorajda ni.

3.2 Vendar je to stanje po AS nekoliko zavajajoče, ker je narejeno le na osnovi toponimije, brez mikrotoponimije; če upoštevamo še to, se tudi prazne lise na sliki zapolnijo. - Za slovensko etnično ozemlje v Italiji so podatki naslednji:

¹¹ V oklepaju sta imeni občine in okraja (l. 1979).

¹² Podatki so iz Truhlarjevega rokopisnega gradiva, ki ga hrani Inštitut za arheologijo ZRC SAZU v svojem arhivu.

Na tržaškem območju so (poleg v AS že navedenih oblik *Nabrežina, Nabrežinski hrib, Nabrežina - kamnolom* ipd.) v rabi imena *Breg, Brege, Breške stene, Brežina, Jama na Bregih, Na Bregu, Nabrežinka, Srednji breg, Stari breg, Zabrežec* itd.¹³ - Za Goriško so v leksikonu navedena imena *Breg, Bregi, Brežiči, Brežnice, Duzi breg, Pod breg, Pod bregom*.¹⁴ - Za Solbico in Korito v Reziji navaja R. Dapit imena *Brih, Dugi Brih, Sólbaški Bri, Šinkow Bri* (Dapit 1995). - Tudi v slovenskem Porabju so mikrotoponimi z osnovo *breg* pogosti: *Brög, Katin Brög, Zá brök, Mijálën brëjg, Vrnýe brëjg, Vmej brök, Vëlki prök, Mártinszki brög* ipd.¹⁵ - Za Koroško navaja P. Zdovc imena še za naslednje kraje, ki jih v AS ni: *Breška vas, Breže, Lačni Breg in Pobreže*. - Za visokogorsko alpsko območje sporoča H. Tuma naslednje primere: *Breg, na Brez, V Bregu, Kozji Breg, Bregi, V Bregéb, Brežce, Sedlo čez Brežice, Brežič (Laški, Nemški, Slovenski), Brežiči* ipd. (Tuma 1929).

3.3 Lastnoimenska poimenovalna osnova *breg* je torej razširjena po vsem slovenskem jezikovnem prostoru, in sicer kot ime rečnega brega, pobočja, hriba, kraja, zaselka ali potoka. Prvotni pomen je 'vzpetina ob reki, potoku, jezeru'; je splošno slovensko, zelo pogosto uporabljano v toponimiji in mikrotoponimiji, kot je razvidno iz vsega zapisanega. Skoraj vsako mesto ob reki ima svoj *breg*: *Breg* v Ljubljani ob Ljubljanici, *Pobrežje* ob Dravi v Mariboru, *Breg* ob Dravi na Ptujju itd. Tudi kot krajevno ime je pogosto ob rekah, npr. *Breg pri Litiji* (AS 129/B2), *Breg* ob Savi (AS 106/A1), *Brežice* (AS 155/B3), *Obrežje pri Zidanem Mostu* (AS 132/B1) itd. Od tod se je pomen prenesel na pobočje vzpetine in na vzpetino samo. Ponekod, posebno na Goričkem, je namreč oblikovanost tal takšna, da naravnost sili v prenos pomena s 'pobočja' na 'hrib': nižje vzpetine (300-500 metrov n. v.) so velikokrat z dveh in neredko s treh strani obdane s potoki in potočki, nad katerimi se dvigujejo 'bregi'. V povprečju dosežejo višino do petsto metrov n. v., izjemoma lahko tudi do tisoč in čez: npr. *Breg* (AS 77/B2, 1240 m), *Kamni breg* (AS 141/A1, 916 m), *Kalski breg* (AS 121/A1, 942 m) itd. Na območju z nizkimi vzpetinami in mnogimi potoki je teh imen več, na sušnih tleh ali v visokogorskem svetu pa manj, kar se ujema z osnovnim pomenom besede.

3.4 Naslednja stopnja je prenos imena na naselja in potoke na/ob njih ali pod njimi. Nekatera terenska imena se pogosto prenašajo na imena naselij (npr. *Gora, Gorica, Brdo*), druga manj (npr. *Hrib, Kogel*). *Breg* lahko uvrščamo v prvo skupino, saj se pojavlja v okrog tristo imenih naselij, zaselkov, mestnih predelov ipd. (po AS), imen vzpetin s to osnovo pa je le nekaj čez šestdeset. Iz tega razmerja je mogoče sklepati, da je v slovenskem poimenovanju *breg* v prvi vrsti 'pas zemlje ob vodi', saj so se tu najprej razvila naselja. - Prehodov v vodna imena je izredno malo: po AS jih je pet (npr. *Breg, Stari breg*), z upoštevanjem še drugih virov pa taka imena ne presežejo števila dvajset.

3.5 Krajevna imena so eno- ali večbesedna. Pri osnovi *breg*, ki je še vedno zelo razvidno občnoimenska, je natančneje določilo pravzaprav pričakovano in potrebno, da se po

njem razlikuje od kakršnegakoli brega. Zato je razumljivo, da je enobesednih imen (tipa *Breg, Brežič, Pobrežje*) le do brih osemdeset, vsa druga pa so večbesedna. Glede na pomen določila izražajo naslednje odnose: svojino oz. pripadnost (*Arlov Breg, Lucijin breg/Breg, Kramarovski Breg*), velikost (*Mali Breg, Veliki breg*), krajevno umeščenost (*Kamniški Breg, Breg ob Kokri, Breg pri Litiji, Srednji Breg*), značilno lastnost (*Rdeči breg, Konjski breg, Cerov Breg*). Neujemalne zveze tipa *Medič Breg* so izredno redke. Poleg zvez s prilastki so pogoste še take s predlogi (*Na bregu, Pod bregom*) in izpredložnozvezni samostalniki tipa *Pobrežje*.

3.6 Slabih 180 dvobesednih imen (samostalniških besednih zvez z levim izimenskim ujemalnim prilastkom), torej približno polovica vseh imen z osnovo *breg*, izraža svojilna ali pripadnostna razmerja. Gre za tip *Latkova vas* ali *Ivanje selo*, ki je bil v naši literaturi že večkrat obdelan. Ker gre pri imenih kot *Lončarjev Breg* ali *Lucijin breg/Breg* za enak skladdenjski položaj, je mogoče sklepati tudi o podobni vlogi v poimenovalnem procesu: Kakor je bila *Andrejeva vas* tista, ki se je še pred nekaj desetletji imenovala "vas pri županu Andreju" (*apud Andream supanum*) (Kos 1966: 10), tako je bil *Lončarjev breg/Breg* tisti, katerega prvi lastnik je bil lončar/Lončar. Ker se ta tip imen z osnovo *breg* praviloma ne nanaša na vasi in večja naselja, ampak na zaselke, je upravičeno domnevati, da gre pri njem za raven ledinskih imen. Kot taka jih navaja Zelko (1985: 460) za Prekmurje, podobno avstrijski leksikoni in imeniki naselij z začetka 20. stoletja za Kranjsko, Koroško in Primorsko. Razlika je le v tem, da se na Goričkem poimenovanje z osnovo *breg* pojavlja z redkimi izjemami samo v mikrotoponimiji,¹⁶ drugod po Sloveniji pa tudi v toponimiji.

3.7 Ker je nekaj manj kot 90 odstotkov vseh tovrstnih imen na Goričkem, se v njih očitno kaže poseben poimenovalni tip, ki se po gostoti in istovrstnosti (*Kovačev Breg, Petkov Breg, Vankin Breg*) ne ujema z drugimi na Slovenskem. Za presojo problema je potrebnih nekaj več zgodovinskih podatkov.

Po B. Grafenauerju (1979: 152 sl.) je bilo po močnih madžarskih navalih proti zahodu ob koncu devetega stoletja ozemlje Panonije sicer opustošeno, popolnoma izpraznjeno pa ne; precejšen del slovenskega oz. slovanskega prebivalstva je moral preživeti vojne vihre, saj so Madžari ravno od njega prevzeli poljedelski način življenja in mnogo besedja s tega območja. Ko se je po nemški zavrnitvi Madžarov oblikovala meja med nemško in madžarsko državo, je bila dolgo časa nestanovitna in na gosto prepredena z vojaškimi postojankami, tako da ni bila primerna za mirno naselitev civilnega prebivalstva. Šele "od 12. stoletja dalje so se /torej/ v obmejnem pasu med Ogrsko in Štajersko, ki se je slabo obljuden širil od Drave do Mure in od Mure do Rabe, ulegle na starejšo redko naseljenost nove kolonizacijske plasti, katerih značilna sled v toponomastiki so krajevna imena na -ci. /.../ Kolonizacija v obmejnem pasu med Dravo in Rabo je pod vodstvom velikih zemljiških gospodov: v južnem delu Slovenskih goric jo usmerjajo salzburški nadškofje in nji-

13 *Krajevni leksikon Slovencev v Italiji. Prva knjiga. Tržaška pokrajina. Trst 1990.*

14 *Krajevni leksikon Slovencev v Italiji. Druga knjiga. Goriška pokrajina. Trst 1995.*

15 *Objavljeno v publikaciji Vas megye földrajzi nevei. Szombathely 1982.*

16 *I. Zelko uporablja tudi ime Kobiljanski breg (1982: 35), a ga v njegovi toponimiji ni, prav tako ne v AS.*

hovi ministeriali, na Murskem polju in v njegovi okolici pa štajerski deželni knezi, najprej iz rodu Babenberžanov, nato pa Habsburžanov in njihovih fevdalcev. Onstran Mure so kolonizirali zemljiški gospodje, ki so z darovnicami ogrskih kraljev prejeli obsežna ozemlja, s katerimi je bila v tem mejnem odseku zavarovana in utrjena meja ogrske države" (Kos 1968: 262).

Daljši citat je potreben zaradi tega, ker se kaže na tem območju, ki je bilo poseljeno v kratkem času (v glavnem od 12. do 14. stoletja) in iz (predvidoma) bližnjega zaledja, več poimenovalnih tipov, ki jih bo treba pojasniti.

Prva posebnost so krajevna imena s pripomskim obrazilom *-ci*, ki se širijo od Ptuja in Ormoža do Lendave na vzhodu ter Radgone, Dobre (Newhaus) in Monoštra na severu. Torej zajemajo vse območje nekdanjega medmejnega prostora, zraven tega pa še del Dravskega polja in Haloze. Po Kosu (1968: 256) jih je 262, upošteva tudi avstrijsko in madžarsko Porabje. Glavnina imen ima za osnovo osebno ime: Ivan ⇒ Ivanjci, Jurij ⇒ Jurjovci. Nemci so ta tip poimenovanja enačili s tipom *Latkova vas*, zato najdemo v nemških virih ustreznice kot *Eywsdorf*, *Georgendorf*, podobno v madžarskih s *falu*, *folua*, *falu* 'vas' ipd., npr. *Iwanchafalu*. M. Kos uvršča krajevna imena tipa osebno ime - vas v skupino najstarejšega poimenovanja, ki predstavlja prvo fazo notranje kolonizacije; ta je potekala od devetega do konca dvanajstega stoletja (Kos 1966: 11). Glede na izpeljavo iz osebnega imena in glede na nemške in madžarske ustreznice lahko tudi imenski tip na *-ci* uvrstimo v prvo fazo notranje kolonizacije, le da je treba njen časovni okvir zamakniti v obdobje od trinajstega do šestnajstega stoletja. O tovrstnih imenih je z besedotvornega stališča izčrpnjeje pisal W. Lubaš (1969: 73).

To obdobje potrjujejo tudi imena s sestavino *vas*, ki jih je na obravnavanem območju danes nekaj čez dvajset. Izimenske zveze, kot *Jurovska vas*, *Vanča vas*, *Vučja vas*, sodijo v t. i. klasično dobo kolonizacije, prehod v poklasično pa predstavljajo primeri, kot so *Nova vas*, *Rebelčja vas*, *Slovenska ves*, *Prosečka vas*, *Dolga vas* ipd., ki številčno prevladujejo in s tem nakazujejo naslednje naseljitveno obdobje, kar izpričujejo tudi viri (prim. Kos 1968: 261).

Zelko navaja za obdobje do 1500 le tri taka imena: *Čikečka vas* (terra *Chef*, 1208; *Chekefolua*, 1365 itd.), *Dolga vas* (apud Lindwa *Hozwafalu*, 1322 itd.) in *Vanča ves* (*Iwanchawez*, 1365; *Iwanchafalu*, 1366 itd.).

Imena s sestavino *vas* so enakomerno razporejena po vsem prostoru, kjer sicer prevladujejo imena na *-ci* (v razmerju 20 (z *vas*) : 262 (s *-ci*)).

3.8 V severnem delu Prekmurja, nad Mursko Soboto do Monoštra, so skoncentrirana imena z osnovo *breg*, ki jih v drugih predelih tega naseljitvenega prostora ni (izjemoma ob spodnji Dravinji *Breg* in pri Lendavi *Novi Breg*). Obseg tega poimenovanja se skoraj popolnoma prekriva z obsegom nekdanje pokrajine *Tótság*.¹⁷ Po Kniezsi je njeno ime staromadžarskega izvora, datira pa ga v čas, ko so se Madžari naselili v Panonski kotlini (Zelko 1982: 89). Uporabljali so

ga (namreč *Tót*, *Tótság*) za tiste Slovence, ki so sami sebe imenovali Sloveni in svoj jezik slovenski.

Ker je ime *Tótság* prvič zapisano v dvanajstem stoletju (po izvoru in rabi je starejše), prvi zapisi imen na *-ci* pa so iz trinajstega stoletja, bi bilo mogoče predvidevati, da so Madžari z njim poimenovali deželo prvotne slovenske panonske naselitve, ki jo Kos imenuje "starejšo redko naseljenost" (1968: 262) in ki jo dopušča tudi Grafenauer (prim. 1979: 151 in sl.). M. Kozar-Mukič nehoti pojasnjuje nastanek poimenovalnega tipa z osnovo *breg* in hkrati njegovo izredno zgoščenost na Goričkem: "To področje je bilo v 12. stoletju gozdnato, močvirnato in redko naseljeno. Cistercijanci so za obdelovanje svoje posesti potrebovali delovno silo. To so bili že naseljeni in nanovo priseljeni Slovenci iz ostalega Prekmurja, s slovenskega Štajerskega in sosednjega hrvaškega ozemlja. Opatija je na svoji posesti - *ob potokih in rekah* - (podčrtala M. Jež) izoblikovala pristave. Iz teh so nastala jedra današnjih vasi" (1988, 11). Torej je pokrajina sama s svojim gričevnatim reliefom in na gosto razporejenimi vodami spodbudila poimenovalni tip z osnovo *breg*.¹⁸ Ker se v veliki večini pojavlja v lastnoimenski zvezi, npr. *Gumilarjev Breg*, *Katin Breg*, *Vankin Breg*, ga je mogoče pripisati najstarejši slovenski kolonizaciji tega prostora, zaradi ozemeljskega prekrivanja s poimenovanjem *Tótság* pa datirati v čas prihoda oz. pred prihodom Madžarov. Ta prvotna naseljitvena plast je bila v nekoliko odročni gričevnati pokrajini verjetno manj izpostavljena vojaškimi pohodoma, tako da je ohranila kontinuiteto poimenovanja, ki so jo kasnejši naseljitveni tokovi iz bližnjih pokrajin še okrepili. Tu je predvsem mogoče misliti na tretjo karantansko kolonizacijo, ki so jo vodili Traungauci.¹⁹ Pri ugotavljanju te kolonizacijske smeri (kar je seveda naloga zgodovine) je nujno upoštevati tudi srednjeveško dialektizacijo slovenskega jezika: v 12. stoletju je na tem območju namreč prišlo do spremembe smeri razvoja: severna slovenska narečja se od tega časa dalje ne povezujejo več z zahodom, ampak z vzhodom.²⁰ To pomeni, da bi se tip poimenovanja z osnovo *breg* lahko okrepil s sosednjega zahodnega območja, ki je danes nemško govoreče, nekdanj pa je bilo slovensko; zanj je značilno pogosto poimenovanje s poimenovalno sestavino *Berg* (npr. *Damberg*, *Oberkarla-berg*, *Osangberg*, *Radochenberg*, *Risolaberg* itd.). Ob tem seveda ni mogoče prezreti enakega kajkavskega poimenovalnega tipa (npr. *Jožin Breg*); verjetnost zgodnjega povezanosti z njim pa je nekoliko manjša, ker je zemljepisna povezanost na tem delu pretrgana.

Tako je treba na osnovi poimenovalnih tipov predvideti za območje Slovenskih gor in Pomurja (za nekdanje medmejno ozemlje med Ptujem na jugu in Dobro na severu ter Lendavo na vzhodu in Monoštrom na severu) več naseljitvenih tokov, ki so bili po času in izhodiščnem ozemlju različni. Eden izmed njih je bil usmerjen z jugozahoda proti severovzhodu, kakor kaže zemljepisna razširjenost krajevnih imen na *-ci*,²¹ drugi z zahoda (od Radgone in severno od Murske Sobote) v smeri vzhodno in jugovzhodno do Monoštra na severu in do Dobrovnika na jugu. Ta je po vsej

17 Gl. prilogo *Tótság - Slovenska krajina v Zelko 1982*.

18 To mnenje zagovarja tudi D. Mihelič, ki je prišla do njega na osnovi zgodovinskega vedenja (po ustni informaciji).

19 Gl. zemljevid pri Grafenauer 1979: 161.

20 Prim. zemljevid *Nastanek temeljnih potez slovenskih dialektičnih skupin v Zgodovini Slovencev, Ljubljana 1979*, str. 165; in J. Rigler 1986: 147 (*Pregled osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu*).

21 Glej sliko pri Kos 1968: 257.

verjetnosti naletel na že starejši poimenovalni tip z osnovo *breg*, ki se po svoji zemljepisni razširjenosti prekriva z madžarskim poimenovanjem pokrajine Tótság. V vsakem primeru pa predstavlja ta tip poimenovanja izrazit panonizem.

3.9 Na ravni mikrotoponimije Goriškega se kaže še več posebnosti v besedotvorju oz. oblikoslovju. Poleg oblik *Kuzmov Breg*, *Šoštarjev Breg* so tudi *Küzmin Breg*, *Šoštarin Breg*, poleg imen zaselkov (iz hišnih imen) *Berdenovi*, *Kovačevi*, *Smodiševi* še *Ferencini*, *Kovačecini*, *Smodišini*, *Lepošini* in tudi *Flisardje*, *Brglezdje*, *Gešardje* ter *Djakopini* in *Jakopini*. V Porabju so hišna imena podobna: *Kovačini*, *Lajošni*, *Petrišni*, *Vučični*. Temeljitejša razlaga teh imenskih oblik z upoštevanjem njihove zemljepisne razširjenosti bi zahtevala posebno obravnavo. Prav tako bi bilo treba v zvezi s tem natančneje preučiti Bezlajevo domnevo o prastarem posesivnem pomenu oblik tipa *gospodyni*, *bogyi* (Bezljaj 1967: 159) in povezavo med skrajnim vzhodom in zahodom slovenskega narodnostnega ozemlja, na katero je med drugimi opozoril tudi V. Novak: "Prebivalci teh krajev imenujejo sami sebe - kakor običajno povsod v Slovenski krajini - s praobliko narodnega imena: *Sloven*, *Slovenje*, enako kakor še Beneški Slovenci" (Novak 1933: 3). Če bi se pri natančnejšem pretresu obravnavane teme pokazala ta možnost verjetnejša, bi bilo treba med njo in zgoraj navedeno vzpostaviti ustrezno razmerje.

Pri nadaljnjem raziskovanju imenskega gradiva tega območja gotovo ne bo mogoče zaobiti poznejših manj opaznih doselitev, ki so pustile svoje sledi v jeziku: npr. begunce z juga, ki so se umikali pred Turki, turško zasedbo v 17. stoletju, premike prebivalstva v smeri zahod-vzhod ob rekatolizaciji in še kaj.

Primeri, kot so *Šoštarov Breg* (AS z 7/B3) in *Šoštarjev Breg* (AS z 8/A3), *Kolarjeva graba* (AS z 7/A2) in *Kolarov Breg* (AS z 8/A3) pa kažejo ohlapnost postopka pri standardizaciji imen, če je do nje tu sploh že prišlo.

4. SKLEP

Po vsem navedenem je treba pri poimenovalni osnovi *breg* izhajati iz naslednjega: Beseda je splošno slovanska in splošno slovenska. Ker se pojavlja kot arheološki toponim, se uvršča med najstarejšo plast besed, s katerimi so Slovenci ob naselitvi slovenskega jezikovnega prostora poimenovali naravne danosti; njen prvotni pomen je 'pas zemlje, ki loči kopno od vode', preneseni pa 'pobočje' in 'hrib'. V zemljepisnih imenih se kažejo vsi trije pomeni, v strokovnem geografskem izrazju pa se uveljavlja samo prvi. V zgodovinskih zapisih se ime pojavlja od 11. stoletja dalje, vendar pri njegovem navajanju vsi viri niso enako dosledni, tako da po njih ni mogoče zanesljivo spremljati niti pomenskega razvoja besede niti časovnih okvirov njenega širjenja v slovenskem jezikovnem prostoru. Sicer je sedanja razširjenost imena splošno slovanska in enakomerna, če upoštevamo ob toponimiji tudi mikrotoponimijo. Povečana gostota se izkazuje na Goričkem, kjer jo je lahko spodbujala naravna oblikovanost tal, časovno omejena in enotna naselitev (pred tem redko poseljenega prostora) pa je bila pri tem verjetno odločujoča. Izimenske zveze tipa *Lucijin breg/Breg* so za Goričko značilne veliko bolj kot za druga območja slovenskega jezikovnega prostora. Skladenjsko so enake zvezam *Latkova vas*, zato oboje predstavljajo poimenovalni tip najstarejše kolonizacije. Ta je bila v Pomurju zaradi zgo-

dovinsko pogojenih razmer nekoliko kasnejša kot drugod na Slovenskem. Medtem ko poimenovanje z osnovo *breg* pomeni identifikacijski dejavnik vsega slovenskega jezikovnega prostora, pa je tip *Lucijin breg/Breg* značilen predvsem za njegovo panonsko območje. Zaradi tako omejene zemljepisne razširjenosti se uvršča v niz drugih panonizmov, in sicer na besednozvezni skladenjski ravni.

Glede na še druge jezikovne posebnosti, ki se kažejo v poimenovalnih tipih Goriškega, je mogoče ugotoviti precejšnjo raznorodnost jezikovnih prvin in s tem naselitvenih tokov; ti so šele na tem prostoru v stoletja trajajočem razvoju doživeli svojo novo etno- in lingvogenezo. V krajevnih imenih, v imenih zaselkov in v hišnih imenih pa še vedno odseva nekdanja pisanost naselitvenih valov na obrobju stare Panonije in ustvarja vizijo, da bi bilo mogoče z bolj poglobljenim študijem tu nakazane problematike razrešiti marsikaj, kar je še ostalo nepojasnjenega v zvezi z njo.

LITERATURA

- ARHEOLOŠKA najdišča Slovenije. Ljubljana 1975.
- ATLAS Slovenije. Mladinska knjiga in Geodetski zavod SR Slovenije. Ljubljana 1986.
- BADIJURA, R. 1953: Ljudska geografija. Terensko izrazoslovje. Ljubljana.
- BEZLAJ, F. 1955: Krčevine. V: Slavistična revija 8/1, str. 1-23.
- BEZLAJ, F. 1967: Eseji o slovenskem jeziku. Ljubljana.
- BEZLAJ, F. 1976: Etimološki slovar slovenskega jezika. Prva knjiga. A-J. Ljubljana.
- DAPIT, R. 1995: Aspetti di cultura resiana nei nomi di luogo. 1. Area di Solbica / Stolvizza e Korito / Coritis. Padova.
- GAMS, I. 1995: Pojem in obseg doline v slovenski regionalni geografiji. V: Geografski vestnik 66, str. 125-136.
- GRAFENAUER, B. 1979: Nemško politično in kolonizacijsko osvajanje v zrelem fevdalizmu. Prevladovanje zaprtega in naravnega gospodarstva. V: Zgodovina Slovencev. Cankarjeva založba. Ljubljana, str. 156-174.
- JEŽ, M. 1995: Iz imenske strukture Pohorja. Slovensko brdo. V: Jezikoslovni zapiski 1995/2, str. 128-157.
- KOPEČNÝ, F. 1981: Základní všeslovanská slovní zásoba. Praga.
- KOS, M. 1966: "Vas" in "selo" v zgodovini slovenske kolonizacije. Ljubljana.
- KOS, M. 1968: Kolonizacija med Dravo in Rabo pa krajevna imena na -ci. V: Svet med Muro in Dravo. Maribor, str. 256-264.
- KOZAR-MUKIČ, M. 1988: Felső Szölnök - Gornji Senik. Szombathely. Ljubljana.
- KRAJEVNI leksikon Slovencev v Italiji. Prva knjiga: Tržaška pokrajina. Trst 1990. Druga knjiga: Goriška pokrajina. Trst 1995.
- LEKSIKON občin kreljestev in dežel, zastopanih v državnem zboru. VII. Avstrijsko-ilirsko Primorje. Dunaj 1906.
- LEKSIKON občin za Štajersko. Dunaj 1904.
- LUBAŠ, W. 1969: Očetnoimenska krajevna imena z obrabili -ci, -ovci in -inci v slovenskem jeziku. V: Jezik in slov-

stvo 14/3, str. 72-74.

- MIKLOŠIČ, F. 1927: Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen. Heidelberg.
- NOVAK, F. 1996: Slovar beltinskega prekmurskega govora. Murska Sobota.
- NOVAK, V. 1933: Rabski Slovenci. V: Slovenija 6.
- *OBŠIREN* imenik krajev na Kranjskem. Dunaj 1884.
- RAMOVŠ, Fran 1995: Kratka zgodovina slovenskega jezika 1. Znanstveno-raziskovalni center SAZU. Ljubljana.
- RIGLER, J. 1986: Razprave o slovenskem jeziku. Ljubljana.
- SAVNIK, R. 1980: Krajevni leksikon Slovenije. 4. knjiga. Podravje in Pomurje. Ljubljana.
- SKOK, P. 1971: Etimologijski rječnik hrvatskoga ali srpskoga jezika. Knjiga prva. A-J. Zagreb.
- *SLOVAR* slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana 1994.
- *SPECIALORTSREPERTORIUM* von Kärnten. Dunaj 1918.
- *SPLOŠNI* pregled Dravske banovine. Ljubljana 1939.
- TOMINEC, I. 1964: Črnovrški dialekt. Ljubljana.

- TRUHLAR, F. 1979: Toponomastika v službi arheologije (osnove arheološke toponomastike). V: Arheološki vestnik 30, str. 498-506.
- TRUHLAR, F.: Rokopisna zbirka. Inštitut za arheologijo ZRC SAZU. Ljubljana.
- TUMA, H. 1929: Imenoslovje Julijskih Alp. Ljubljana.
- VAS megye földrajzi nevei. Szombathely 1982.
- WEISS, P. 1994: Teorija in praksa slovenskega narečnega slovaropisja. Ljubljana.
- ZDOVC, P. 1988: Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem. Dunaj.
- ZELKO, I. 1982: Historična topografija Slovenije 1. Prekmurje do leta 1500. Murska Sobota.
- ZELKO, I. 1985: Prekmurska ledinska imena - in primerjava s panonskoslovenskimi imeni. SR 33/4, str. 459-465.
- *ZGODOVINA* Slovencev. Cankarjeva založba. Ljubljana 1979.

Summary

TOPONYM TYPES AS AN IDENTIFICATION FACTOR OF THE SLOVENE LINGUISTIC TERRITORY

Marija Jež

"Breg" is a universally known Slavic and Slovene word. An archaeological toponym, it belongs to the oldest core vocabulary the first settlers of the Slovene linguistic territory used to denote natural features; its first meaning was "a strip of land separating land from water", its figurative ones "slope" and "hill". In geographical names the word appears in all three meanings, while professional geographical terminology recognises only the first one. The name has been recorded from the 11th century on. However, since sources are inconsistent in their reports, they are not trustworthy enough to trace the semantic development of the word and the time framework of its expansion. Toponymical and microtoponymical evidence show it is rather evenly distributed, with a greater prevalence in the region of Goričko, probably due to its landscape features and the limited time span of the settlement process. Toponyms derived from proper names such as *Lucijin breg/Breg* are much more frequent in Goričko than in other parts of the Slovene linguistic territory. From a syntactic point of view, they are identical to such constructions like *Latkova vas*, so that they both represent the toponym type of the earliest colonisation. This colonisation, due to specific historical circumstances occurred in Pomurje later than elsewhere in Slovenia. Other linguistic peculiarities apparent in Goričko toponym types point to a rather high degree of linguistic diversity and hence settlement currents, which reached there a new ethnic and linguistic genesis only after a development lasting for several centuries.